

שבת קודש

- בטחון והשתדלות -

אני מאמין

באמונה שלמה
שהבורא יתברך שמו

הוא בורא ומנהיג
לכל הברואים.

והוא לבדו
עשה ועושה ויעשה
לכל המעשים:

תלמוד בבלי מסכת חולין:

אמר רבי חנינא: אין אדם נוקף [פוצע]
אצבעו מלמטה, אלא אם כן מכריזין עליו
מלמעלה, שנאמר: מה מצעדי גבר כוננו,
ואדם מה יבין דרכו.

תלמוד בבלי מסכת נדה:

הכל בידי שמים - חוץ מיראת שמים.

רש"י:

הכל בידי שמים - כל מדותיו וקורותיו של
אדם באין לו בגזרת מלך.

רבי שלמה יצחקי 1105-1040 נולד בצרפת
ובהמשך עבר לאשכנז, כונה גם פרשנדתא -
פרשן הדת. פירושו לתנ"ך ולתלמוד נחשב
הפירוש החשוב ביותר לספרים אלו

אז למה לא
לקפוץ מהגג?

לסמור על האנס?

חובות הלבבות - שער הבטחון

לא יניח את זה על האלהים, שְׂיֵאמֶר: אם קדם בגזרת הבורא שְׂאֲחִיָּה, יִשְׁאִיר נִפְשִׁי בְּגוּפִי מִבְּלִי מְזוֹן כֹּל יְמֵי חַיִּי, וְלֹא אֶטְרַח בְּבִקְשַׁת הַטָּרֶף וְעַמְלֹו. וְכֵן אֵין רְאוּי לְאָדָם לְהִכְנִס בְּסִכָּנוֹת בְּבִטְחוֹנוֹ עַל גְּזֵרַת הַבּוֹרָא, וְיִשְׁתָּה סְמֵי הַמָּוֹת אוֹ שְׂיִסְכֵּן בְּעַצְמוֹ לְהִלָּחֵם עִם הָאָרִי וְהַחַיּוֹת הָרְעוּת לְלֹא דַחֲק, אוֹ שְׂיִשְׁלִיךְ עַצְמוֹ בַּיָּם אוֹ בְּאֵשׁ וְהַדּוֹמָה לָזֶה מִמָּה שְׂאֵין הָאָדָם בְּטוּחַ בָּהֵן וְיִסְכֵּן בְּנִפְשׁוֹ.

רבינו בחיי אבן פקודה היה מגדולי ישראל בספרד. סביבות שנת ד' אלפים תת"ך (1060). ידוע בעיקר בגלל ספרו הגדול 'חובות הלבבות' זהו ספר מוסר ומחשבה עמוק ומקיף, שהשפיע מאוד על ספרות המוסר והמחשבה בישראל לדורות.

רמב"ן ויקרא פרק כו

אָבֵל הַדּוֹרֵשׁ הַשֵּׁם בְּנִבְיָא לֹא יִדְרֵשׁ בְּרִפְאִים. וְנָמָה חִלֵּק לְרוֹפְאִים בְּבֵית עוֹשֵׂי רְצוֹן הַשֵּׁם, אַחַר שֶׁהִבְטִיחַ "וַיִּבְרַךְ אֶת לַחֲמֶיךָ וְאֶת מִימֶיךָ וְהִסְרֹתִי מִחֲלָה מִקִּרְבְּךָ": ...וְהוּא מְאֲמָרֵם שְׂאֵין דְּרַכֶּם שֶׁל בְּנֵי אָדָם בְּרִפּוּאוֹת אֲלֵא שְׁנֵהֲגוּ, אֵלֹו לֹא הָיָה דְרַכֶּם בְּרִפּוּאוֹת יִחְלָה הָאָדָם כְּפִי אֲשֶׁר יִהְיֶה עָלָיו עֲנֵשׁ חֲטָאוֹ וְיִתְרַפֵּא בְּרְצוֹן ה', אָבֵל הֵם נִהְגוּ בְּרִפּוּאוֹת וְהַשֵּׁם הַנִּיחָם לְמִקְרֵי הַטְּבָעִים.

רבי משה בן נחמן גירונדי, ספרד (1194-1270) גדול התורה בדורו, בגיל 73 עלה הרמב"ן לארץ ישראל וחידש את הישוב היהודי בירושלים, משום כך הוא נחשב לאבי הישוב היהודי המודרני בירושלים. הרמב"ן שלט בכל מקצועות התורה, וחיבוריו כוללים פירושים לגמרא ולתנ"ך, פסקי הלכה ותשובות, ואף חיבורים בחכמת הקבלה ובמחשבת ישראל.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לה עמוד ב

"לא ימוש ספר התורה הזה מפיו" יכול דברים ככתבון? תלמוד לומר: "ואספת דגנה" - הנהג בהן מנהג דרך ארץ, **דברי רבי ישמעאל**.

רבי שמעון בן יוחי אומר: אפשר אדם חורש בשעת חרישה, וזורע בשעת זריעה, וקוצר בשעת קצירה, ודש בשעת דישה, וזורה בשעת הרוח, תורה מה תהא עליה? אלא: בזמן שישראל עושין רצונו של מקום - מלאכתן נעשית על ידי אחרים, שנאמר "ועמדו זרים ורעו צאנכם ובני נכר אפריכם וכרמיכם", ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום - מלאכתן נעשית על ידי עצמן, שנאמר "ואספת דגנה".

אמר אביי: הרבה עשו כרבי ישמעאל - ועלתה בידן, כרבי שמעון בן יוחי - ולא עלתה בידן.

ואספת דגנה
ותירשך ויצהרך:

בני נכר אפריכם
וכרמיכם:

בזיעת אפר תאכל לחם

קנס או תשלום?

ספר מסילת ישרים פרק כא

הַבְּטָחוֹן הוּא שֵׁיִשְׁלִיךְ יְהִיבוּ עַל ה' לְגַמְרִי, כַּאֲשֶׁר יֵדַע כִּי וַדָּאֵי אֵי אֶפְשָׁר שֵׁיִחְסַר לְאָדָם מָה שֶׁנִּקְצַב לוֹ... וְכִבֵּר הָיָה אָדָם יָכוֹל לְהִיּוֹת יוֹשֵׁב וּבָטֵל וְהַגְזֵרָה (גְּזֵרַת קִצְבַּת מְזוֹנוֹת שֶׁקִּצְבוּ לוֹ בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה) הִיָּתָה מִתְקִימָת, אִם לֹא שֶׁקָּדַם הַקֶּנֶס לְכָל בְּנֵי אָדָם: בְּזֵעַת אַפֵּי תֹאכַל לֶחֶם, אֲשֶׁר עַל כֵּן חִיב אָדָם לְהִשְׁתַּדֵּל אֵיזָה הַשְׁתַּדְּלוֹת לְצַרְךָ פְּרִנְסָתוֹ, שֶׁכֵּן גָּזַר הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, וְהָרִי זֶה כֶּמֶס שֶׁפּוֹרַע כָּל הַמִּין הָאָנוּשִׁי אֲשֶׁר אֵין לְהַמְלִיט מִמֶּנּוּ.

מה ההבדל בין קנס לתשלום?

אך לא שההשתדלות הוא המועיל, אלא שההשתדלות מכרח, וכיון שהשתדל הרי יצא ידי חובתו, וכבר יש מקום לברכת שמים שתשרה עליו ואינו צריך לבלות ימיו בחריצות והשתדלות. [מסילת ישרים]

רבי משה חיים לוצאטו, פאדובה (1707-1747) מגיל צעיר עסק באופן מעמיק בתורת הנגלה והנסתר, בשירה ומליצה, ספרו 'מסילת ישרים', שנחשב לספר המוסר החשוב והמשפיע ביותר שחובר מעולם. בשנת 1743 עלה עם משפחתו לארץ ישראל והתיישב בעכו. על פי המקובל נפטרו הוא ומשפחתו במגיפה 1747.

ללא בוטחה?

בראשית פרשת וישב

ולא-זָפַר שְׂרֵה־הַמַּשְׁקִים אֶת־יוֹסֵף וַיִּשְׁכַּח־הוּ:

רש"י: וַיִּשְׁכַּח־הוּ - לְאַחַר מִכַּן. מִפְּנֵי שֶׁתָּלָה בּוֹ יוֹסֵף בְּטַחוּנוֹ לְזָכְרוֹ, הַזְקֵק לְהִיּוֹת אֶסּוּר עוֹד שְׁתֵּי שָׁנִים, שֶׁנֶּאֱמַר "אֲשֶׁרִי הַגָּבֵר אֲשֶׁר שָׁם ה' מְבַטְחוֹ וְלֹא כָּנָה אֶל רְהָבִים".

בוטחה!

מדרש רבה [בראשית פט]

אֲשֶׁרִי הַגָּבֵר אֲשֶׁר שָׁם ה' מְבַטְחוֹ, זֶה יוֹסֵף.

המספיק לעובדי ה' - רבי אברהם בן הרמב"ם

אֲשֶׁר לְסוּג הָרֵאשׁוֹן זֶה שְׁנוֹאֵשׁ מִן הַפְּרִנְסָה וְאִינוּ מְצַפֶּה עוֹד לְהַשִּׁיגָה הַרִיחַן מִרְעֵי הַמַּחֲשָׁבָה וְרֵאשׁוֹי לְגִנְאֵי עַל שְׁנֵתִיאֵשׁ מִרְחָמֵי הַבּוֹרָא לְמִרוֹת שְׁהִזְהַר עַל הַהִפּוֹי הַגָּמוּר ... וְהַסּוּג הַשְּׁנִי שֶׁמְבַקֵּשׁ פְּרִנְסָה וְכִדּוּמָה מֵאֵת בְּשָׂר וָדָם וּבּוֹטְחַ בּוֹ וְלֹא בֵּה' יִתְעַלָּה אָרוּר הוּא עַל כְּחֹשׁוֹ בֵּה' כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "אָרוּר הַגָּבֵר אֲשֶׁר יִבְטַח בְּאָדָם וְשָׁם בְּשָׂר זָרְעוֹ וּמִן ה' יִסּוּר לְבוֹ" וְשִׁתִּי הַמְּדַרְגּוֹת הַלְלוּ הֵן מְדַרְגּוֹת נֶשְׁל חֶסֶד בְּטַחוּן.

רבי אברהם בן הרמב"ם (1186-1237) היה הפרשן הגדול הראשון של תורת אביו הרמב"ם, איש הלכה, פרשן מקרא מקורי על דרך הפשט, פילוסוף, הוגה דעות ורופא

אבן ישראל - רבי ישראל מסלנט

וְלִכֵּן דִּקְדִּיקוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל וְאָמְרוּ הַרְבֵּה עָשׂוּ כְּרַבֵּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאי וְלֹא עָלְתָה בִּידָם, רַבִּים דְּזֻקָא, נִמְצָא שְׁלִיחֵידי סְגָלָה וַדַּאי שְׁפָרְאוּי לְהִיּוֹת לָהֶם בְּטַחֲוֹן שֶׁל הַרְמַב"ן כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה רַבֵּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאי בְּמַעֲרָה, וְהִתְרַחַשׁ לוֹ יֵס וְנִבְרָא לוֹ חֲרוּב וּמַעֲיָן מֵיָם בְּלִי הַשְׁתַּדְּלוּת כָּלֵל. וְדַבְּרֵי חוּבוֹת הַלְּבָבוֹת אֲמוּרִים לְכָלֵל הַהֲמוֹן כְּלוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּנִפְשׁ הַחַיִּים לְרַבֵּי יִשְׁמַעֵאל, נִמְצָא שֶׁאֵלוֹ וְאֵלוֹ דַּבְּרֵי אֱלֻקִּים חַיִּים.

אֲמָנָם גַּם לְחוּבוֹת הַלְּבָבוֹת אָסוּר לְהַרְבּוֹת בְּהַשְׁתַּדְּלוּת רַק לַעֲשׂוֹת סָבָה שְׂיִהְיֶה אֲפָשָׁר גַּם כֵּן עַל פִּי הַטֶּבַע, לְהַרְוִיחַ, וְלִבְטַח בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲבָל רַבּוּי הַהַשְׁתַּדְּלוּת הוּא חֲסָרוֹן בְּטַחֲוֹן כִּידוּעַ.

רבי ישראל ליפקין מסלנט
(1810-1887)
מייסד תנועת המוסר.

יחידה מובחרת

מסילת ישרים פרק ט

מבחן הבטחון

עשה זאת בעצמך

יש יראָה רְאוּיָה וְיֵשׁ יִרְאָה שׁוֹטָה, יֵשׁ בְּטָחוֹן וְיֵשׁ הוֹלְלוֹת.
כִּי הִנֵּה הָאָדוֹן בְּרוּךְ - הוּא עֹשֶׂה אֶת הָאָדָם בְּעַל שֶׁכֶּל נֶכּוֹן
וּסְבָרָה.. וּמִי שֶׁיִּרְצֶה שְׁלֹא יִנְהַג עֲצָמוֹ בְּדַרְךְ הַחֲכָמָה וַיִּפְקִיר
עֲצָמוֹ לְסַכָּנוֹת, הִנֵּה אֵין זֶה בְּטָחוֹן, אֶלָּא הוֹלְלוֹת. וְהִנֵּה הוּא
חוֹטֵא בַּמָּה שֶׁהוּא נֶגְד רְצוֹן הַבּוֹרָא יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ, שְׁרוּצָה שִׁישְׁמֹר
הָאָדָם אֶת עֲצָמוֹ... אֲךְ הִירְאָה הַשׁוֹטָה הִיא, שִׁיְהִיָּה הָאָדָם רוּצָה
לְהוֹסִיף שְׁמִירוֹת עַל שְׁמִירוֹת וְיִרְאָה עַל יִרְאָה, וְעוֹשֶׂה מְשֻׁמֶרֶת
לְמִשְׁמֶרְתּוֹ בְּאִפְסָן שִׁיִּגְיַע מְזָה בְּטוֹל לְתוֹרָה וּלְעִבוּדָה.

וְהַכֶּלֶל לְהַבְחִין בֵּין שְׁתֵּי הִירְאוֹת הוּא מָה שֶׁחֲלָקוֹ חֲכָמִים זְכָרוּנָם
לְבָרָכָה בְּאִמְרָם הִיכָא דְשָׁכִיחַ הַזִּיקָא שְׁאַנִּי [=הִיכָן שֶׁהֶהֱזַק מְצוּי
זֶה שׁוֹנָה]. כִּי מְקוֹם שֶׁהֶהֱזַק מְצוּי וְנוֹדַע, יֵשׁ לְהַשְׁמִיָּה. אֲךְ מְקוֹם
שֶׁאֵין הֶהֱזַק נוֹדַע, אֵין לִירָא. וְעַל כֵּיוָצָא בְּזֶה
נֶאֱמַר רִיעוּתָא דְלָא חֲזִינָן לָא מְחִזְקִינָן, [רְעָה
שֶׁאֵינָנָה נִרְאִית אֵין חוֹשְׁשִׁים לָהּ] וְאֵין לוֹ
לְחַכֵּם אֶלָּא מָה שֶׁעִינָיו רוֹאוֹת.

אם
חובת ההשתדלות
היא לפי ההגיון אם
כן חובת ההשתדלות
היא דבר סובייקטיבי,
האמנם?

האכה לאעשה:

מינימום
עבודה

=

מקסימום
אמונה

מכתב מאליהו - ח"א עמ 188

וְכַמָּה הוּא הַפְּחוֹת בְּהַשְׁתַּדְּלוֹת אֲשֶׁר הִכְרַחְנוּ לַעֲשׂוֹתוֹ? - כִּן אָמַר רַבִּי זִוְנָדֵל מְסַלְנֵט זצ"ל: הֵלֵא אָנוּ צְרִיכִים לַעֲסֹק בְּהַשְׁתַּדְּלוֹת רַק מִפְּנֵי שְׂאִין אָנוּ רְאוּיִים לְנִסִּים גְּלוּיִים וְעַל כֵּן אָנוּ מְחֻיְבִים לַעֲשׂוֹת בְּאִפְסָן אֲשֶׁר הֵשֶׁפְּעָה הַיּוֹרֵד אֵלֵינוּ יְהִי אֶפְשָׁר לְתַלּוֹתָהּ בְּאִיזָה סִבָּה, אִם כֵּן בְּזָה נִגְמַר הַשְּׁעוּר, אִם עַל יְדֵי הַהַשְׁתַּדְּלוֹת אַף הַיּוֹתֵר קִטְעָנָה יִהְיֶה מְקוּם לַטּוֹעָה לְתַלּוֹת בְּסִבָּה טְבֵעִית.

רבי אליהו אליעזר דסלר (1892-1953) נחשב לאחד מגדולי בעלי המוסר בשיטת קלם במאה השביעית לאלף השישי. כיהן כרב באנגליה וכמשגיח רחני בישיבת פוניבז'.

הבטחון כגורם לפחד

אך לפעמים יקרה להפך שֶהפּוֹקֵר אֵינוֹ מִשְׁתַּדֵּל כָּלֵל וּבַעַל בְּטַחֲוֹן
שֶׁל חוֹבֵת הַלְּבָבוֹת מִשְׁתַּדֵּל קִצָּת כְּפַעַם בְּפַעַם כְּגוֹן שֶׁרָאָה בַּכּוֹכְבֵי
הַשָּׁמַיִם אוֹ נִתְגַּלָּה לוֹ עַל יְדֵי חֵלוֹם אֲמַתִּי שִׁיעָלָה לְגַדְלָה אִם כֵּן
הַמֶּאֱמִין בַּמַּזְלוֹת מַבְטִיחַ אֶת עַצְמוֹ עַל הַמַּזָּל שֶׁבּוֹדֵאֵי לֹא יִשְׁתַּנָּה
מֵאַחַר שֶׁאֵינוֹ מֶאֱמִין שֶׁתְּלוֹי בַּמַּעֲשֵׂה הָאָדָם וְאֵינוֹ מִשְׁתַּדֵּל כָּלֵל
מֵה שֶׁאֵין כֵּן הַבַּעַל בְּטַחֲוֹן הַנִּ"ל לְעוֹלָם בְּהַשְׁתַּדְּלוּתוֹ עוֹמֵד כִּי עַל
פִּי עֲבוֹדַת הַבוֹרָא יוֹכֵל לְהִיּוֹת הַשְׁתַּנּוּת תָּמִיד עַל פִּי מַעֲשָׂיו

וְעַכְשָׁו מְבַאֵר כְּוִנַּת הַמְּדַרְשׁ בְּרוּךְ הַגָּבֵר וְכוּ' זֶה יוֹסֵף שֶׁהָיָה בּוֹטֵחַ
בֵּה' וְלֹא בַּכּוֹכְבִים חֵס וְשָׁלוֹם שָׁאֵם כֵּן לֹא הָיָה מִשְׁתַּדֵּל וּבִאֲמַת
זֶה טוֹב מְאֹד לִירֵא תָּמִיד שֶׁמָּא יִגְרַם הַחֲטָא וְלִבְטַח בֵּה' אֵךְ
שֶׁצָּרִיךְ עוֹד תִּנְאֵי שֶׁהָיָה חָסֵר בְּיוֹסֵף דְּהֵינּוּ שֶׁלֹּא יִפְנֶה אֶל רְהָבִים
שֶׁצָּרִיךְ שִׁיגִיעַ אֶל הַמְּדַרְגָּה הַגְּבוּהָה עוֹד יוֹתֵר שֶׁלֹּא יִפְנֶה כָּלֵל אֶל
הַשְׁתַּדְּלוֹת רַק בְּטַחֲוֹן לְבַד

עבודת שולח

OLAMI MENTORSHIP

שבת
לכל חיובא